

Μεθοδολογία ενός μαθήματος αντι-ντόπινγκ

(Από το βιβλίο: Το Ντόπινγκ στον Αθλητισμό, Γνώση και Πρόληψη, Δρ Νέλλη Αρβανίτη)

Η Εκπαίδευση ως θεσμός παραπέμπει στην κοινωνική και μορφωτική λειτουργία. Προωθεί:

- Συνεργασία, συλλογικότητα, κοινωνικοποίηση
- Διαμόρφωση ατομικής και συλλογικής συνείδησης
- Σταδιακή ανάπτυξη των βαθμίδων της γνώσης και ένταξη του μαθητή στην κοινωνία και την εργασία
- Ψυχολογική υποστήριξη και ενίσχυση του μαθητή
- Διαμόρφωση πλαισίου σχέσεων διδασκόντων-μαθητών

Η Εκπαίδευση ως σύστημα και κοινωνικός φορέας διαμορφώνει ένα σύστημα αξιών, διαμορφώνει αρχές, σκοπούς, νέες αντιλήψεις για τη στάση ζωής (ΚΕΜΕΤΕ, 1998). Καλλιεργεί κοινωνικές, γνωστικές, επικοινωνιακές, κινητικές δεξιότητες, αναπτύσσει κριτικές, γλωσσικές και άλλες ικανότητες, οι οποίες λειτουργούν ως εργαλεία ολοκλήρωσης της προσωπικότητας του νέου.

Οι παραπάνω στόχοι επιτυγχάνονται μέσω της διδακτικής πράξης. Η κατάλληλη παιδαγωγική και μεθοδολογική προσέγγιση είναι δυνατόν να αποδώσει καρπούς.

Κατά τη διερεύνηση και μελέτη ζητημάτων ηθικής στον αθλητισμό, είτε αυτά αναφέρονται σε γνωστικό και απολύτως θεωρητικό πλαίσιο είτε σε κινητικό-βιωματικό, ο εκπαιδευτικός οφείλει να ενεργοποιήσει το σύνολο των μαθητών-αθλητών, καθιστώντας το μάθημα ελκυστικό και ενδιαφέρον.

Ο παιδαγωγός Δεληκωνσταντής αναφερόμενος στη μεθοδολογία της διδασκαλίας επισημαίνει ότι για τη διδασκαλία γνώσεων και κοινωνικογνωστικών δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων επιλέγεται η ομαδοσυνεργατική μέθοδος βασιζόμενη στις αρχές της νέας αγωγής, που τονίζουν τη σημασία της μαθητικής ενεργοποίησης και της διερευνητικής προσέγγισης για τη μάθηση και προβάλλουν ως πρωταρχικό σκοπό του σχολείου τον εκδημοκρατισμό και την κοινωνικοποίηση του παιδιού σε αυτόνομη και ολοκληρωμένη προσωπικότητα, σύμφωνα και με τις γενικότερες αντιλήψεις που κληροδότησε στους νεότερους χρόνους ο διαφωτισμός (Δεληκωνσταντής, 1995).

Σύμφωνα με την ομαδοσυνεργατική-παιδοκεντρική μέθοδο «project», υπάρχει αλληλεξάρτηση μεταξύ των μελών της ομάδας, άμεση προσωπική επικοινωνία, ατομική και συλλογική ευθύνη, αποκέντρωση εξουσίας.

Σήμερα, ένας μεγάλος αριθμός παιδαγωγών, Ελλήνων και ξένων, τάσσεται υπέρ της ομαδοσυνεργατικής μορφής, την οποία προτιμούν και οι μαθητές.

Στη χώρα μας, όμως, την εφαρμόζει ένας περιορισμένος αριθμός εκπαιδευτικών (Ματσαγγούρας, 1987).

Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος - μία παραγωγική διαδικασία μάθησης - χρησιμοποιήθηκε από τους παιδαγωγούς στις αρχές του 20ου αιώνα. Είναι παιδοκεντρική και όχι δασκαλοκεντρική μέθοδος, με όρια και διαδικασίες όχι αυστηρά καθορισμένες. Η μέθοδος αυτή κινούμενη μακριά από τη στείρα απομνημόνευση γνώσεων και χρονολογιών απελευθερώνει τα παιδιά από την αίσθηση του μαθήματος, εισάγει νέους τρόπους επεξεργασίας και κρίσης των θεμάτων και λειτουργεί με τη μορφή της ανακαλυπτικής μάθησης, όχι μόνο για τους μαθητές αλλά και για τους διδάσκοντες (Αρβανίτη, 1999).

Σύμφωνα με τη διδακτική αυτή μέθοδο μία μελέτη-έρευνα αρχίζει με την υιοθέτηση μιας πρότασης που γίνεται από κάποιο μέλος της ομάδας με αφορμή ένα βίωμα, ένα γεγονός ή ένα επίκαιρο θέμα. Ακολουθεί συζήτηση, απόφαση αυτοοργάνωσης, προσδιορίζονται οι στόχοι, το χρονοδιάγραμμα, επινοούνται μέθοδοι επίλυσης, ανταλλάσσονται πληροφορίες και καταβάλλεται προσπάθεια εφαρμογής. Καθορίζεται το πλαίσιο δράσεων και αποφασίζεται:

- Ποιοι θα συμμετέχουν
- Ποιες δραστηριότητες θα επιλεγθούν
- Ποιοι θα είναι οι ρυθμοί της εργασίας
- Ποιο θα είναι το απαιτούμενο χρονικό διάστημα

Σημαντικό στοιχείο στην πορεία της μελέτης-έρευνας είναι η παρεμβολή διαλειμμάτων για ενημέρωση και ανατροφοδότηση. Για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή του προγράμματος θα πρέπει να ακολουθηθεί μια σειρά από στάδια-φάσεις. Τα στάδια αυτά αποτελούν βασικό οδηγό για τον εκπαιδευτικό και, χωρίς να είναι δεσμευτικά, συμβάλλουν στην καλύτερη οργάνωση και το συντονισμό των επιμέρους δραστηριοτήτων. Μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερα βασικά στάδια:

A. Προβληματισμός Περιλαμβάνει:

1. Την επιλογή του θέματος μέσα από ουσιαστικό διάλογο των μελών της ομάδας, καταιγισμό ιδεών (brainstorming). Αυτό το στάδιο είναι δυνατόν να περιλαμβάνει ως περιοχές διερεύνησης τα εξής:
 - Πώς αυτό το θέμα μπορεί να ενταχθεί αρμονικά στο ωρολόγιο πρόγραμμα
 - Αν υπάρχει διδακτικό υλικό και πληροφορίες για το συγκεκριμένο θέμα.
 - Αν υπάρχει πραγματικό ενδιαφέρον από τους μαθητές για τη μελέτη και την επίλυση του προβλήματος.
2. Τον καθορισμό του σκοπού και των στόχων της συγκεκριμένης εργασίας.
3. Την περαιτέρω ευαισθητοποίηση των μαθητών με έντυπο, οπτικοακουστικό και ηλεκτρονικό υλικό.
4. Τη διεύρυνση του θέματος.

Ένας από τους συνηθέστερους τρόπους ανάπτυξης του θέματος είναι ο καταιγισμός ιδεών όπου όλα τα μέλη της ομάδας εκφέρουν οποιαδήποτε λέξη, φράση ή θεματική ενότητα θεωρούν σχετική με το θέμα. Καταγράφονται όλες οι απόψεις χωρίς σχολιασμό ή αξιολόγηση. Γίνεται ταξινόμηση-κατηγοριοποίηση των ιδεών και ακολουθεί συζήτηση για κάθε κατηγορία. Οι μαθητές εκφράζουν τις απόψεις τους και τις εμπειρίες τους, αποφασίζουν ποιες κατηγορίες τους ενδιαφέρουν περισσότερο και πώς θα ήθελαν να τις διερευνήσουν.

B. Προγραμματισμός δραστηριοτήτων

Όσο αναλυτικότερος και καλά οργανωμένος είναι ο προγραμματισμός των δραστηριοτήτων, που θα διεξαχθούν το πλαίσιο της μελέτης-έρευνας, τόσο ευκολότερα και ταχύτερα θα εξαχθούν τα αποτελέσματα. Περιλαμβάνει:

1. Χωρισμό σε υποομάδες, σύμφωνα με το κοινωνιόγραμμα Μορένο (MORENO). Η μέθοδος αυτή, βάσει της οποίας μπορούν να αξιολογηθούν οι επιλογές των μελών της ομάδας και να καθοριστεί το κοινωνικό επίπεδο του καθενός, έγινε γνωστή από το κοινωνιόγραμμα ή κοινωνιομετρία που επινόησε ο κοινωνιολόγος Μορένο (MORENO). Ως κοινωνιόγραμμα χαρακτηρίζεται η τοπικά γραφική διάταξη των μελών της ομάδας που συμβολίζονται με κύκλους, τρίγωνα, τετράγωνα ή σημεία και με τόξα που δείχνουν την κατεύθυνση μιας επιλογής. Η κοινωνιομετρική αυτή προσέγγιση επιτυγχάνεται με τη χρησιμοποίηση σχετικών ερωτηματολογίων. Έτσι, σε μια σχολική τάξη μπορεί κανείς να πει με ποιον θέλει να καθήσει στο ίδιο θρανίο, με ποιον θέλει να συνεργαστεί για μια ορισμένη εργασία κ.ά. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να έχει υπόψη του ότι ένας μαθητής επιλέγει συνήθως:
 - Εκείνα τα άτομα από τα οποία δοκίμασε, ήδη, μια ικανοποίηση στις ανάγκες του.
 - Εκείνα που τον βλέπουν όπως και ο ίδιος τον εαυτό του.
 - Εκείνα που πιστεύει ότι θα συμμερίζονται τις επιλογές του.
 - Άτομα της ίδιας κοινωνικής προέλευσης (Τσιπλιτάρης, 1998).
2. Μεθοδολογία
3. Ανάλυση δραστηριοτήτων
- 4.

Γ. Διεξαγωγή δραστηριοτήτων

Στις δραστηριότητες περιλαμβάνονται:

1. Συλλογή πληροφοριών

Οι ομάδες μπορούν να αντλήσουν πληροφορίες από:

- Βιβλιοθήκες και άλλους χώρους
- Συνεντεύξεις με κατοίκους, εργαζομένους και ειδικούς επιστήμονες
- Επιστολές προς οργανισμούς, κυβερνητικές υπηρεσίες κ.ά.
- Συμπληρωμένα ερωτηματολόγια

Η φάση της συλλογής πληροφοριών είναι ιδιαίτερα σημαντική. Ενδέχεται να διαρκέσει από μερικές ημέρες έως μερικές εβδομάδες. Πρέπει να περιλαμβάνει διαλείμματα προς ενημέρωση και ανατροφοδότηση.

2. Σύνθεση-επεξεργασία

Τη συλλογή των πληροφοριών ακολουθεί η φάση της σύνθεσης και της επεξεργασίας. Οι πληροφορίες ανακοινώνονται στην ολομέλεια, συζητιούνται, συγκρίνονται, αξιολογούνται. Καταγράφονται τα σημαντικότερα στοιχεία, γίνονται σχεδιαγράμματα και όλα μαζί αποτελούν εξάίρετο οδηγό της μελέτης-έρευνας και χρήσιμο εργαλείο διακίνησης προβληματισμού και ενδιαφέροντος.

3. Προβολή-διάχυση των αποτελεσμάτων

Τα αποτελέσματα της μελέτης προβάλλονται στο άμεσο και έμμεσο περιβάλλον με διάφορους τρόπους.

Αποσπώνται από τους τοίχους του σχολείου και της σχολικής αίθουσας και γίνονται μέσον κοινωνικής παρέμβασης συνδέοντας το σχολείο με την κοινωνία και τη ζωή.

Δ. Αξιολόγηση (αυτοαξιολόγηση-ετεροαξιολόγηση)

Αποτελεί τη φάση του προγράμματος όπου θα συζητηθεί κατά πόσο επετεύχθησαν οι αρχικοί στόχοι, πώς κύλησε η όλη διαδικασία (δυσκολίες εμπόδια που προέκυψαν), ποια ήταν τα αποτελέσματα. Θα εκτιμηθεί η προσπάθεια ατομικά και ομαδικά. Θα εντοπισθούν τυχόν λάθη, παραλείψεις, θα γίνει υπενθύμιση του βιωματικού, γνωστικού μέρους που κατακτήθηκε.

Η αυτοαξιολόγηση και ετεροαξιολόγηση δίνει έμφαση στις θετικές επιδόσεις και στοχεύει στην πρόοδο και βελτίωση της εργασίας. Δίνει έμφαση στην αξιολόγηση του τελικού έργου αλλά και στη διαδικασία μέχρι την παραγωγή του έργου αυτού. Αυτό που ενδιαφέρει είναι αν οι γνώσεις και εμπειρίες που αποκτήθηκαν διαμόρφωσαν καινούριες συνήθειες και συμπεριφορές ή μετασχημάτισαν παλαιότερες μαθητών και εκπαιδευτικών.

Αφορμές για αξιολόγηση δίνονται καθ' όλη τη διάρκεια της μελέτης- έρευνας. Στα διαλείμματα, επίσης, για ενημέρωση και ανατροφοδότηση. Η

αξιολόγηση μπορεί να γίνει προφορικά μέσα από δημιουργική συζήτηση ή γραπτά μέσα από ερωτηματολόγια. Η συμπλήρωση του ίδιου ερωτηματολογίου στην αρχή και στο τέλος βοηθά την ομάδα να διακρίνει διαφορές, να συγκρίνει παλιές και καινούριες γνώσεις και αξίες, να εκτιμήσει την πρόοδο.

Η μέτρηση των αποτελεσμάτων που αφορά στη διαμόρφωση συμπεριφορών, συνηθειών και στάσεων δεν είναι εύκολη, καθώς είναι πολλές και διαφορετικές οι παράμετροι που επιδρούν. Η συστηματική και σπειροειδής, όμως, επανάληψη των προγραμμάτων, θα αποφέρει, μελλοντικά, καρπούς.

Στην προσπάθεια αυτή απαραίτητη προϋπόθεση είναι η συμμετοχή και η ενεργητική εμπλοκή κατάλληλα καταρτισμένων εκπαιδευτικών και στελεχών εκπαίδευσης. Ο εκπαιδευτικός οφείλει να συλλαμβάνει τα μηνύματα του περιβάλλοντος και με κατάλληλη διδακτική, επικοινωνιακή και συνεργατική συμπεριφορά να επικοινωνεί με εκπαιδευτικούς, μαθητές και φορείς της τοπικής κοινωνίας, που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η Εκπαίδευση, ως κοινωνικός φορέας πρέπει να είναι εφικτή σε πολλαπλές συνεργασίες

εκπαιδευτικών, μαθητών, γονέων, με σκοπό τη διαμόρφωση ευρύτερης συνείδησης για το δημόσιο χαρακτήρα της παιδείας και της μόρφωσης, το περιεχόμενο της, την προσφορά του Κράτους και του πολίτη, την τροφοδότηση και ανατροφοδότηση (ΚΕΜΕΤΕ, 1998).

Δέκα χρόνια μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας και στον απόηχο όλων των κοινωνικών και αθλητικών γεγονότων, η Φυσική Αγωγή αποτελεί σημείο αναφοράς και ευθύνης. Η ανάπτυξη ηθικής αθλητικής συνείδησης από τους νέους, η προαγωγή της υγείας, η καλλιέργεια κινητικών δεξιοτήτων, η υιοθέτηση θετικής στάσης για διά βίου άσκηση οφείλουν να είναι οι στόχοι του καθημερινού μαθήματος της Φυσικής Αγωγής.

Βιβλιογραφία - Αναφορές

Αρβανίτη, Ν. (1999). Ολυμπιακή και Αθλητική Παιδεία, Πρακτικά Συνεδρίου Η Φυσική

Αγωγή στο γύρισμα του Αιώνα, 12-14 Νοεμβρίου Τρίκαλα. Αρβανίτη, Ν. (2001). Η Ολυμπιακή Παιδεία στην «κοινωνία της μάθησης στο

Ολυμπιακοί Αγώνες, Αναφορές-Προσεγγίσεις. Ελληνικά Γράμματα (388-399). Γεωργιάδης, Κ. (2001). Η Αναβίωση των Σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων, στο

Ολυμπιακοί Αγώνες, Αναφορές-Προσεγγίσεις. Ελληνικά Γράμματα (87-147). Consortium of Institution for Development and Research in Europe (CIDREE) (1998). Διεπιστημονική διδασκαλία και μάθηση στο σχολείο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αθήνα: Ελληνική έκδοση. Δεληκωνσταντής, Κ. (1995). Τα δικαιώματα του ανθρώπου Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης. ΚΕΜΕΤΕ (1998). Αναλυτικά Προγράμματα και Ενιαίο Λύκειο. Μελέτες-Έρευνες.

Αθήνα: Κέντρο Μελετών και Τεκμηρίωσης της ΟΛΜΕ. Ματσαγγούρας, Η. (1987). Η ομαδοκεντρική διδασκαλία και μάθηση, Αθήνα: Γρηγόρης. Μουρατίδης, Ι. et al (1998). Οδηγός Ολυμπιακής και Αθλητικής Παιδείας. Αθήνα:

Ίδρυμα Ολυμπιακής και Αθλητικής Παιδείας. Τσιπλιτάρης, Α. (1998). Η διάρθρωση προτιμήσεων-απορρίψεων μελών της ομάδας: κοινωνιόγραμμα, στο Ψυχοκοινωνιολογία της σχολικής τάξης.